

## Макроекономски движења во Република Македонија во април 2003 година

Од 1 април 2003 година започна примената на новите стапки на данокот на додадена вредност во согласност со измените на Законот за данок на додадена вредност (општата стапка на ДДВ од 19% се намали на 18%, а нејзината примена се прошири на поголем дел од производите кои досега беа оданочувани со повластена стапка на ДДВ од 5%). Овие измени беа составен дел на аранжманот со ММФ, како алтернативно решение за состојбата во буџетот по укинувањето на данокот на финансиски трансакции. Реализираните промени во даночната политика резултираа со пораст на општото ниво на цени во економијата, при што во април беше регистрирана месечна стапка на инфлација, според индексот на трошоците на животот, од 1,4%. Со оглед на карактерот на промените, станува збор за еднократен ефект врз инфлацијата. И покрај месечниот пораст, регистрираната просечна стапка на инфлација во првите четири месеци од 2003 година беше минимална (0,1%). Ценовната стабилност кореспондира со стабилното ниво на девизниот курс на денарот, кој во април се задржа на нивото од 61,2 денари за едно евро, по успешното неутрализирање на притисоците на девизниот пазар за негова депресијација.

Промените во реалниот и надворешниот сектор на економијата во април имаа негативен предзнак поради високите споредбени основи од претходниот месец. Сепак, на кумулативна основа се задржани позитивни показатели. Така, индустриското производство во април забележа пад на месечна основа од 9,7%, додека стоковната размена со странство за 11,8%. Сепак, во првите четири месеци од 2003 година во споредба со истиот период од минатата година, индустриското производство е зголемено за 2,4%, а надворешно-трговската размена за 21,3% (при пораст на извозот и увозот од 23,7% и 20%, соодветно).

Во монетарната сфера, во април продолжи натамошното релаксирање на монетарната политика, во согласност со вкупните движења во економијата. По промените во каматната политика на НБРМ во февруари 2003 година, во април беше извршено повторно намалување на каматните стапки: есконтната стапка се намали од 8% на 6,5%, а каматната стапка на ломбардните кредити од 17,5% на 16%. Исто така, од 11 април 2003 година, каматната стапка на благајничките записи на НБРМ беше фиксирана на ниво од 7%, во согласност со променетиот тип на аукција (тендер со износи). Овие промени претставуваат сигнал до банките за соодветно намалување на нивните каматни стапки, а со тоа и поголема финансиска поддршка на економската активност во земјата и поттикнување на економскиот развој.

Исплатата на третата рата и каматата на обврзниците на државата за старото девизно штедење од 1 април 2003 година беше главен фактор за зголемената буџетска потрошувачка, која непосредно се одрази врз пораст на ликвидноста на банките во април. Во услови на истовремен пораст на побарувачката за готови пари, поради Велигденските и Првомајските празници, примарните пари во април остварија висок пораст од 10,6% на месечна основа.

Во април продолжи намалувањето на просечната пондерирана каматна стапка на аукциите на благајнички записи на НБРМ и на пазарот на пари. Имено, високата ликвидност во периодот кога сè уште се применуваше тендерот со каматни стапки, како и подоцнежното фиксирање на каматната стапка на благајничките записи на ниво од 7%, услови пад на просечната пондерирана каматна стапка на благајничките записи во април за 2,6 процентни поени во однос на претходниот месец, со што таа се сведе на 7%. Истовремено, во услови на поголема понуда од побарувачка за ликвидни средства на пазарот на пари, просечната пондерирана каматна стапка забележа пад од 1,6 проценти поени и изнесуваше 10,6%. Во април 2003 година, активните денарски каматни стапки на банките го задржаа нивото од претходниот месец (17,3%), а пасивните денарски каматни стапки се намалија за 0,3 процентни поени и изнесуваа 8,9% годишно.

Монетарните агрегати во април регистрираа месечен пораст. Така, паричната маса M1 се зголеми за 3,2%, како резултат на порастот на готовите пари во оптек и депозитните пари на населението. Паричната маса M2 е повисока за 6%, при значително поизразен пораст на

краткорочните денарски депозити во однос на порастот на краткорочните девизни депозити. Најширокиот монетарен агрегат М4 оствари пораст од 5,3%, во услови на пораст на девизните, а намалување на денарските немонетарни депозити. Од аспект на структурата на вкупните депозити, и понатаму доминира учеството на краткорочните и девизните депозити.

### Република Македонија склучи Stand by аранжман со ММФ

На 30 април 2003 година, Извршниот одбор на Меѓународниот монетарен фонд (ММФ) ѝ одобри на Република Македонија Stand by аранжман, во износ од 20 милиони Специјални права на влечење (СПВ), или околу 27 милиони САД долари. Аранжманот претставува финансиска поддршка на макроекономската политика за периодот од 30 април 2003 година до 15 јуни 2004 година. Воедно, овој аранжман претставува предуслов за добивање на најавените средства од странски донатори и кредитори. Притоа, акцентот е ставен на **обезбедување на одржлива фискална и екстерна позиција на среден рок и појттикнување на економскиот раси и вработеноста**. За реализација на вака поставените цели, утврдена е следнава макроекономска рамка:

- **Монетарна политика и политика на девизен курс** - стратегијата на *de facto* **п**арџеиување на девизниот курс на денарот во однос на евроот е оценета како адекватна монетарна стратегија за овој период. Според ММФ индикаторите на конкурентноста не покажуваат преценетост или потценетост на девизниот курс. *Монетарната полица* ќе биде конципирана во функција на успешно одржување на стабилноста на девизниот курс и понатамошно успешно остварување на нејзината крајна цел, одржување на ценовната стабилност. Од оперативен аспект, основен инструмент на монетарната политика и понатаму остануваат аукциите на благајнички записи и нивните каматни стапки.
- **Фискална политика** - прилагодувањата во рамките на фискалната политика се во насока на **обезбедување на одржлива фискална позиција**. За таа цел направени се соодветни промени на страната на расходите и на страната на приходите. Така, по исклучително високата јавна потрошувачка во 2001 година (за безбедносни потреби) и во 2002 година (изборна година), за 2003 година се предвидува значително редуцирање на јавната потрошувачка (преку елиминирање на вонредните расходи и други мерки за намалување на буџетската потрошувачка). На приходната страна, по укинувањето на привремениот данок на финансиски трансакции, се предвидува надополнување на приходите преку изменетата структура на Данокот на додадена вредност (префрлање на поголем дел од непрехранбените производи од повластена кон општа стапка на оданочување). Со овие мерки се очекува буџетскиот дефицит да се редуцира и во 2003 година да се сведе на 2,0% од БДП.
- **Структурни реформи** - во овој домен реформите се фокусирани на зголемување на флексибилноста на пазарот на работна сила, поддршка на малите и средни претпријатија (преку промоција на претприемништвото, олеснување на пристапот до кредити преку формирање на Фонд за гарантирање на кредитите), решавање на проблемот со претпријатијата-загубари, завршување на приватизацијата како и преземање на мерки за редуцирање на корупцијата. Во овие рамки, позитивно е оценет влезот на Република Македонија во Светската трговска организација.